

Varhanická škola Leoše Janáčka a její vliv na hudebnost moravského venkova

Jitka Filipová

O Leoši Janáčkově, jakožto o skladateli, folkloristovi a organizátorovi hudebního života v Brně, bylo napsáno mnohé. V rámci své práce bych ráda poukázala na další stránku jeho osobnosti, která pomohla rozvinout hudební školství ve všech koutech Moravy a položila tak základy vzniku hudebních škol. Na různých místech se dodnes najdou pamětníci, jejichž vzpomínky nás zavedou až k Janáčkově varhanické škole. Svým žákům se stal nejen inspirací. Mnohým z nich skutečně dopomohl k hudební kariéře a díky jejich žákům a žákům jejich žáků byla zvýšena hudebnost nejednoho města či vesnice. Napomohl tak nepřímo k rozšíření repertoáru, zvýšené zpěvnosti a hlavně spravení dobrého vkusu, o což původně ve svých záměrech usiloval.

Cílem mé práce je tedy na několika příkladech ukázat, že se díky Janáčkovým varhaníkům dostalo základního hudebního vzdělání obyvatelům krajních částí republiky, kde by se jinak ke kvalitním učitelům dostávali jen stěží. Ráda bych také ukázala, jak velký měli varhaníci vliv na kulturní život obcí, v nichž působili. A také co bylo nepřímým pokračováním Janáčkových snah. Položil Leoš Janáček skutečně základ pro hudební školství, jak je známe dnes?

Leoš Janáček a Varhanická škola

Při svých studiích v Praze, Lipsku a ve Vídni se mladý Janáček setkal s hudebním vzděláváním na vyšší úrovni a také s myšlenkou spolků podporujících hudební proškolenost obyvatelstva. V Českých zemích se jako první pustil do zvelebování chrámové hudby spolek Verein der Kunstfreunde für Kirchenmusik in Böhmen (Spolek přátel umění pro církevní hudbu v Čechách). Skládal se z řady významných osobností. Provoz varhanické školy v Praze (vznikla vlastně již roku 1808 a od roku 1811 se vyučovalo zatím v bytech pedagogů) zabezpečoval spolek od roku 1830.

Škola byla první tohoto rozsahu v celé monarchii. Vyučovala se zde hra na varhany, rituální zpěv a další obory zajišťující kvalitní hudební doprovod liturgie. Aby byla naplněna základní myšlenka, že bude zvelebována hudba na celém českém území, měli žáci původem z Prahy tvořit jen 1 čtvrtinu studentů. Postupně věhlas školy přilákal i žáky z jiných zemí monarchie. Specifický byl i věk přijímaných studentů (14-30). Zpočátku jen jeden ročník, od roku 1834 dva a od roku 1871 zde byly tři ročníky.

Po návratu do Brna se rozhodl vytvořit v Brně vzdělávací ústav, který by pomohl rozšířit hudebnost po celé Moravě i Leoš Janáček. Navíc pracoval na nových teoretických koncepcích¹. Vytvořil vlastní harmonický systém a chtěl podle něj vyučovat. Motivován snahami prosadit a vyzkoušet v praxi vlastní nauku o harmonii, seskupil v květnu 1881 několik významných brněnských osobností ochotných přispět². Přesvědčil je, že „na mnohých místech královský nástroj oněměl a jak v četných svatyních písně zaznívají na důkaz pokaženého vkusu hudebního“³. Nový spolek s názvem Jednota pro zvelebení církevní hudby na Moravě, což bylo současně jeho hlavním cílem, byl schválen dne 4. 6. 1881.

¹ Roku 1897 vyšla kniha O skladbě souzvukův a jejich spojův (F. Urbánek, Praha 1897). O 14 let později pak Úplná nauka o harmonii (A. Píša, Brno 1911-1912, tamtéž 1920)

² Olomoucký kardinál Bedřich lantkrabě z Fürstenbergu, hrabě Jindřich Belrupt-Tissac, velkostatkář Haupt-Buchenrode, kanovník Dr. František Zeibert, konsistorní rada Anselm Rambousek, pozdější opat starobrněnského kláštera Dr. Josef Chmelíček a advokát Dr. Josef Illner.

³ KUNDERA, Ludvík. *Janáčková varhanická škola*. V Olomouci: Velehrad, 1948. Str. 15

K dosažení cíle měla posloužit na prvním místě varhanická škola, dále sbírka církevních hudebnin, odbývání cvičení v církevním způsobu chorálním, provozování „výtečných hudebních skladeb církevních i vydávání výtečných hudebních skladeb církevních tiskem“⁴.

Všechny osobnosti byly Janáčkovými příznivci. Není tedy divu, že na valné hromadě 23. 11. 1881 byl zvolen ředitelem školy. Jako místo výuky bylo zatím zvoleno české pedagogium v Brně.

Už místo samotné s sebou neslo těžkosti. Varhanická škola zde mohla fungovat jen v určitém čase, když byly volné učebny. Navíc varhany byly ve škole jen jedny. Vyučovalo se ve skupinkách, často se žáci k nástroji ani pořádně nedostali. Škola se několikrát stěhovala. Nové, ideální prostory se podařilo najít až roku 1908 v tzv. řecké vile na Smetanově ulici. Konečně se mohla dobudovat a fungovat v plném běhu.

Ve školním roce 1919/20 varhanická škola zanikla. Místo ní působila v Brně od 25. 9. 1919 zatím soukromá konzervatoř. Byla rozdělena na školu mistrovskou (s rázem vysoké školy), konzervatoř (střední škola) a na všeobecnou hudební školu. Na mistrovské škole vyučoval Janáček. Od 1. 9. 1920 se stala školou státní a jejím ředitelem byl jmenován Jan Kunc.

Varhanická škola vychovala za dobu svého působení celkem 881 žáků, z nichž 108 žáků úspěšně absolvovalo celý ústav. Většina z nich pak získala místo.

Osnova varhanické školy

Předměty byly voleny tak, aby byl absolvent schopen zastat funkci varhaníka. Na počátku bylo studium jednoleté a vyučovala se hra na varhany, skladba a zpěv. Záhy Leoš Janáček zjistil, že za jeden rok není možné pojmout učivo v celé šíři. Proto bylo studium od roku 1883 rozšířeno na dva roky a od roku 1885 dokonce na tři ročníky.

Každý ročník měl svůj samostatný cíl. Obyčejnému venkovskému varhaníkovi stačil jeden rok studia. Pokud varhaník plánoval působit v městském chrámu, měl by pokračovat i ve druhém ročníku. Třetí ročník byl určen pro komplexní osobnosti hodlající vést nejen hudbu na kůru, ale také pro svou farnost komponovat a vzdělávat další případné hudebníky.

Postupně přibýly k nauce skladby, hry na varhany a zpěvu další disciplíny: psychologie a pedagogika, náboženství⁵ (aby varhaník znal liturgii, kterou doprovází). Ve školním roce 1891/92 přibyl klavír, 1903/04 housle⁶. Roku 1907 přidal Janáček do osnov i výuku na dechové nástroje, aby si případný vesnický ředitel kůru mohl vychovat hráče do orchestru a naučil se správně instrumentovat i pro větší orchestr. Přidaly se také předměty orchestrální hra a sbor, díky nimž bylo možné „spojit instruktivní účel s propagačním a vytvořit cvičebný sbor, který by provozoval vzornou chrámovou hudbu“⁷.

Leoš Janáček - vzor

Janáček si u svých studentů získal silnou autoritou. Jeho největší snahou bylo vypěstovat ze svých žáků silné individuality s vlastním názorem. Často tedy přednášel v náznacích a od svých posluchačů očekával, že si výsledky dovodí vlastním myšlením. Na žáky měl velké požadavky. „Ve svých výkladech jen naznačoval a chtěl, aby žáci na všechno přišli... Nepovolil a nepomáhal žákům, i když správnou odpověď dostal až za několik dní.“⁸ „Právě proto, že Janáček žádá od skladatele především samostatnost, nechával individualitu žáků volně růst. Proto nezaložil vlastní školu skladatelskou, která by ho napodobila v jeho vnějšnostech.“⁹ Výsledky tohoto procesu prověřoval. Žádná zkouška u něj nebyla jednoduchá. Nejlepší známku

⁴ Tamtéž

⁵ Nauka o katolických obřadech církevních

⁶ Nejlidovější nástroj a také nejdostupnější, oproti klavíru či varhanám

⁷ KUNDERA, Ludvík. *Janáčková varhanická škola*. V Olomouci: Velehrad, 1948. Str. 44

⁸ Tamtéž, str. 82

⁹ Tamtéž, str. 80

dostávali zkoušení jen velmi zřídka. Studentům nepolevoval ani v hodinách. Někteří studenti se jej báli. Vysloužil si však velkou autoritu, a pokud nedošlo mezi učitelem a jeho žákem k nějakému nedorozumění, často se na něj jeho studenti odkazovali a s láskou na něj vzpomínali. Jak zmiňuje František Mířa Hradil ve vzpomínkách na svého otce Antonína¹⁰, „Janáčkův zapalující učitelský vliv a jeho strhující skladatelský génius, již tehdy dobře známý jeho žákům, zanechaly nesmazatelné stopy v celém dalším tatínkově životě“¹¹.

Inovativní přístupy v pedagogice

Janáčkův cíl navíc vůbec nebyl krátkozraký. Jako ředitel školy se mohl spokojit se zajištěním výuky, případně tvorbou osnov. On však ve své činnosti a cílevědomosti zamířil mnohem dál. Jak už bylo zmíněno výše, jedním z cílů bylo pozvednout kvalitu hudby hranou z venkovských kůrů. Za tímto účelem vychovala škola téměř 900 varhaníků, jimž se postarala o komplexní vzdělání. Na to, jak se studenti věnují škole, dohlížel sám Janáček. Krom častých inspekcí v hodinách, při kterých hojně vstupoval do výuky, prováděl inspekce i do bytů samotných studentů¹². Pokud na druhou stranu některý z žáků onemocněl, poslal ho Janáček v doprovodu školníkovy ženy k rodičům. V těžkých válečných dobách, kdy žáci nemohli topit kvůli nedostatku dřeva, zřídil ve škole „večerní útulnu“, kam se mohli chodit zahřát. Roku 1907 zřídil pro žáky čítárnu, aby se vzdělávali i v dalších kulturních oblastech.

Záleželo mu i na kvalitě svých učitelů. Všichni měli být veřejně činní. Podmínkou bylo alespoň jedno veřejné hudební vystoupení ročně, aby zachoval vysokou úroveň školy v očích veřejnosti a zároveň dělal škole dobrou reklamu. I jinak si učitele pečlivě vybíral. Těm přijatým pak důvěřoval. Jen plat učitelů se Janáčkově nelíbil. Bylo mu jasné, že učitelé musí mít kromě učení i dostatek volného času k dalšímu osobnostnímu rozvoji, čímž pak znovu obohatili svou výuku.

Nebyla mu lhostejná ani další existence studentů. Svým vlivem dokázal všem zajistit zaměstnání v různých místech Moravy. Postupně se na něj obracely farní úřady z celého území s žádostí o doporučení kvalitního ředitele kůru, s čímž Janáček rád vypomohl. Sledoval další vývoj absolventů své školy a velmi se radoval z jejich úspěchů. Pokud bylo potřeba, neváhal poskytnout radu. Později si jej zvali na inspekci v nově vznikajících školách, při nichž Janáček poctivě popisoval klady i zápory.

Janáčkoví následovníci na poli pedagogickém

Za vznikem mnohých škol stojí jeho žáci. Většinou je k tomu motivovala touha vyškolit si kvalitní hráče při slavnostních bohoslužbách na kůru, ale také možnost si přivydělat.

Josef Černocký (1881-1932) byl studentem varhanické školy 1906-09. Roku 1909 se stal ředitelem hudební školy Národní jednoty v Ostravě Zábřehu, kde byl i ředitelem kůru.

Václav Ignác Dusík (1899-1967), varhanickou školu studoval v letech 1914-19. Roku 1922 se stal ředitelem kůru v Chocni, roku 1932 pak založil v Ivančicích hudební školu, kterou vlastnil až do roku 1949, pak byl jejím ředitelem.

Alois Holoubek (1895-1967), varhanickou školu studoval v letech 1910-14. Roku 1919 odešel na Janáčkův popud do Litovle, kde se stal ředitelem Městské hudební školy.

Eduard Marhula (1877-1925) byl studentem varhanické školy v letech 1895-1897. Nejprve působil jako ředitel kůru v Rožnově pod Radhoštěm, kde se roku 1901 stal i ředitelem zdejší hudební školy. Krátce po svém příchodu do Ostravy byl pověřen výběrem místní pobočky Matice školské pracemi na nově vznikající škole. Provoz Hudební a varhanické školy Matice

¹⁰ Antonín Hradil (1874 v Jezernici u Lipníka – 1937 Ostrava-Vítkovice)

¹¹ HRADIL, František Mířa. *Hudebníci a pěvci v kraji Leoše Janáčka: paměti a dokumentace*. Ostrava: Profil, 1981. Str. 31

¹² Koluje historka o vpádu do bytu, kde studenti místo studia ve škole hráli doma karty. In: *Pedagogický přínos Leoše Janáčka pro brněnskou hudební kulturu* (bakalářská práce MU Ped 2018, Hana Hrušešová), str. 21

školské v Mariánských horách byl zahájen 15. 10. 1907 a Marhula byl jmenován jejím ředitelem.

Jan Stelibský (1890-1928), student varhanické školy v letech 1912-15, od roku 1914 nastoupil jako prozatímní varhaník a ředitel kůru ve Vsetíně, kde obnovil roku 1916 městskou hudební školu a založil také soukromou hudební školu.

Mnoho absolventů varhanické školy inspirovalo další hudebníky přímo svým působením jako ředitelé kůrů. Emil Burejsa (1898-?) varhanickou školu studoval v letech 1913-16, stál na počátku hudební kariéry skladatele Evžena Zámečnicka. „Byl vynikajícím interpretem a já v úžasu poslouchal, jak mistrně dovede na královský nástroj improvizovat. Jeho harmonie a invenční modulace byly excelentní.“¹³ Zámečnick hrával v jeho orchestru na půdě kostela v Místku. Orchester čítající kolem třiceti muzikantů doprovázel ještě početnější smíšený sbor. Předchůdcem Emil Burejsy na kůru byl další Janáčkův žák, František Kolařík (1867-1927) varhanickou školu studoval v letech 1882-85.

Další vzpomínka je na Augustína Blahutku (1889-?), který byl studentem varhanické školy v letech 1906-09. Od roku 1909 působil jako varhaník a učitel hudby ve Vsetíně. Na své hudební začátky vzpomínal Stanislav Tomanec, houslista CM Jasénka: „Maminka měla vztah k hudbě, zpívala v katolickém kostele v chrámovém sboru, a tak, když jsem chodíval na obecní školu, přihlásila mě do houslí. Učil mě ředitel kůru Augustin Blahutka, který byl jedním z posledních žáků Leoše Janáčka¹⁴. Byl varhaníkem a zároveň dirigoval sbor..naštěstí pan Blahutka moc nedbal na přesnost, byl starý a někdy dokonce usnul. Takže když jsem nemusel, těžké pasáže jsem vynechával. Když jsem ale chodil do 6. třídy, pan Blahutka mi nabídl, že bych mohl hrát v malém kostelním orchestru na půlnoční mši a dalších vánočních bohoslužbách. Byl jsem rád a šmidlal jsem tam několik let na druhých houslích.“¹⁵

Funkce ředitele kůru na příkladu farnosti Valašské Klobouky na konci 19. a v průběhu 20. století

(ze vzpomínek PhDr. Antonína Bařinky¹⁶)

„Varhaníkem a ředitelem kůru byl v letech 1870-1902 místní mlynář Antonín Škoda. Po něm tuto funkci převzal a do roku 1915 vykonával Josef Racek. Bližších a podrobnějších zpráv o působnosti těchto dvou hudebníků nemáme.“¹⁷ Prvním známým a významným hudebníkem působícím ve Valašských Kloboukách je Hypolit Heřmánek (1846-1926). Narodil se v Jindřichově Hradci jako syn truhlářského mistra. Kvůli nemoci, při níž skoro oslepl, nemohl pokračovat v otcově řemesle. Ve dvanácti letech jej rodiče poslali do Klárova slepeckého ústavu. Tady se naučil hrát na klavír, housle a klarinet. „Ve 14 letech mezi chovanci ústavu vynikl natolik, že mohl veřejně koncertovat. V osmnácti letech se vydal na koncertní dráhu.“¹⁸ Koncertoval v Českých zemích i v zahraničí. Jeho zdravotní stav se však zhoršoval, proto musel odmítnout nabídku koncertů v Rusku a usadil se ve Valašských Kloboukách. Jak Antonín Bařinka vzpomíná: „Přišel do Klobouk za svýma známýma, Melíškama, to byli lékárníci. Hrál na klávesy i na varhany, a na housle. Ve varhanní hře měl i předchůdce, ale to byli amatéři.

¹³ Frydrych, Karol: Profil hudebního skladatele Evžena Zámečnicka (musicologica.cz)

¹⁴ Blahutka absolvoval školu roku 1909, varhanická škola zanikla roku 1919

¹⁵ Učitel houslí mi odpustil všechny těžké pasáže, říká Stanislav Tomanec (In: Valašský deník, 14. 5. 2013, Alexandra Bursíková)

¹⁶ Antonín Bařinka (1939) hudebník, upravovatel a pedagog. Po maturitě vystudoval hudební vědu a výchovu na FF UP v Olomouci. V letech 1964-72 byl ředitelem LŠU ve Valašských Kloboukách, poté působí ve Zlíně jako ředitel LŠU a od r.1992 jako inspektor.

¹⁷ BAŘINKA, Antonín. *Valašské Klobouky, město hudby: jak se v Kloboukách v minulém století muzicírovalo*. Valašské Klobouky: SMBK Val. Klobouky ve spolupráci s Folklorním sdružením ČR a Olympia o.s. Holešov, 2008. ISBN 978-80-254-2535-0.

¹⁸ Fojtík, Jan: *Historie základního školství ve Valašských Kloboukách* (diplomová práce, Brno 2012)

Heřmánek měl školu Bedřicha Smetany¹⁹. Hrál na klavír a harmonium. Je beze vší pochybnosti, že ovládal i hru na varhany. Na kůr kostela ve Valašských Kloboukách nejdříve nastoupil jako pomocník svého předchůdce, Josefa Racka, v letech 1915-1926 pak zaujal jeho místo. Až do své smrti hrál na varhany a vedl chrámový sbor a orchestr. Odvedl tady kus poctivé práce a úroveň chrámové hudby povznesl.“

Na místo zesnulého nevidomého varhaníka nastoupil místní rodák Cyril Bureš. Jeho učitelem byl Hypolit Heřmánek. Podle Antonína Bařinky získal hudební vzdělání v Ostravě: „Jeho učitelem²⁰, o kterém rád mluvil, byl František Mít'a Hradil²¹. Jezdil i do Brna, ale nikdy jsem neslyšel, že by o tom povídal. Pocházel ze známé rodiny. Jeho matka, tetička Burešova, byla porodní babka. Rodila i mě. Byli to dva bratři, Cyril byl starší a František mladší. O tom bylo známo, že se tvrdě připravoval na studia do Prahy.

Cyril Bureš byl ředitelem kůru. To byl jeho hlavní výdělek. Jinak měl na starost všechny hudební složky, které s ním spolupracovaly v kostele – mužský, ženský a smíšený sbor. Účinkovaly při různých příležitostech v kostele. Hlavně o Vánocích. To byla mimořádná záležitost. I Velikonoce. Kostelní sbor zpíval i na pohřbech. Při slavnostních mších hrál orchestr. V něm hráli Burešovi žáci a další hosté. Hrál tam například doktor Ůberal, což byl původně Žid. Nebylo to vázané na katolickou víru. Prodělal i koncentrák. Měl syny, které jsem učil i já. Byl to strašně dobrý člověk a dobrý muzikant. Hrál v primu. Byl tam pan Horák, to byl úředník. Hrál tam i Dobeš Bařinka a další.“ Vypočítává dále Antonín Bařinka.

„Jinak ten spolek, který se rekrutoval z řad hudebníků hrajících pod Burešovým vedením na kůru, byl aktivní i po té světské stránce. Provozoval operety, ale taky koncerty vážné hudby. Vesměs to byli žáci Cyrila Bureše a několik náplav. Pořádali i samostatné koncerty. Cyril Bureš převážně dirigoval.

Jako ředitel kůru obstarával Cyril Bureš hudební doprovod ke všem obřadům, hlavně k těm slavnostním. Jeho dechovka hrávala hlavně při božích tělech. Bylo to zvláštní tím, že tam byly čtyři oltářičky, k nimž se chodilo a u nich se pak hrálo a zpívalo. Ve Valašských Kloboukách byly v té době 2 dechovky, orelská a sokolská. Cyril Bureš a můj otec²², ti byli v té orelské, která byla lepší. Ta sokolská však byla početnější, měli velké slovo.

Kromě práce na kůru měl Cyril Bureš i soukromou hudební školu. Učil tam on a pár hodin tam měl i můj otec, taky Lojza Zacharů Bureš, to byl výborný muzikant. Hrál hlavně na dechové nástroje dřevěné. V orchestru hrál na klarinet a na hoboj. A učil se hrát i na fagot. Roku 1955 byla soukromá škola Cyrila Bureše zestátněna, on na ní však zůstal jako učitel, spolu s Jarkou Bařinkovou, než jsem roli ředitele převzal já.“ Ukončuje jednu etapu valašskokloboucké historie Antonín Bařinka.

„Cyril Bureš byl sice s výhradami, ale udělal pro Valašské Klobouky hrozně moc. Byl také dirigentem dechovky. Dirigoval nejenom dechovku, ale i taneční orchestr. Jeho pravou rukou byl právě můj otec, který měl na starosti sbor. Všechny ty mše, které se odehrály, byly záležitostí mého otce. Všechny hrál také na housle. Orchestr řídil Cyril Bureš a na varhany většinou jeho bratr František.

Po smrti Cyrila Bureše převzal jeho aktivity můj otec, Antonín Bařinka starší. Učil se u něj už jako chlapec, a to na housle. Byl jeden z jeho prvních žáků. Ty jeho pedagogické metody a vůbec způsob, jakým učil, nestály za nic, přesto vychoval kdekoho.“ Hodnotí Bařinka. „Učil na housle a učil na klavír, ten ovládal mnohem lépe než housle.“ Přestože byl Antonín Bařinka st.

¹⁹ S Bedřichem Smetanou jej pojilo přátelství. Dával mu hudební lekce a stal se mu rádce. Od Janáčka, s nímž se setkal roku 1900, dostal knihu o harmonii

²⁰ Nejednalo se o soustavnou výuku, ale o sérii konzultací

²¹ František Mít'a Hradil (1898-1980), byl Janáčkovým žákem v jeho mistrovské třídě, absolvoval 1923. Učil na Hudební škole Matice školské v Ostravě. Po náhlé smrti zakladatele školy, Eduarda Marhuly, po něm převzal ředitelskou funkci.

²² Antonín Bařinka st.

mladší o šestnáct let, pojilo je silné přátelství. Svému učiteli pomáhal organizačně, hrál v orchestru a občas zaskakoval i na postu varhaníka.

Roku 1974 se stal Antonín Bařinka st. ředitelem kůru. „Kdo by to dělal jiný? Logicky to přišlo s tím, že hrál na varhany, když bylo potřeba.“ Jak připomenul při svém vzpomínání Antonín Bařinka. I nadále vedl sbor, řídil orchestr a hrál i v dechovce na baskřídllovku. „Organizoval všechny kostelní akce, které byly spojeny s tím smíšeným sborem. K ruce měl dva varhaníky. Tetu Jaru a Béd'u Baila²³. Repertoár převzal po svém předchůdci.“ Jako správný ředitel se staral o to, aby měl kůr všechny hudební nástroje, chystal hudebníkům noty a organizoval zkoušky.

Závěr

Funkce varhaníka, alespoň ve Valašských Kloboukách, se postupem času a nárůstem počtu specializovaných institucí zúžila opravdu už jen na činnosti spojené s hudebním provozem kůru. Zajistit varhanní doprovod při běžných liturgiích, sestavit hudební dramaturgii vhodnou pro obřady v rámci církevního roku. Při významnějších bohoslužbách vybrat repertoár, zajistit hudebníky a zpěváky, secvičit hudební doprovod a účinkovat s tělesem při samotném obřadu. Funkci pedagogickou od 50. let zastupovala státní Lidová škola umění. Ředitel kůru tedy nebyl od určité doby nucený školit si své hráče sám. K dispozici měl většinou dostatek hudebníků.

Podle všeho však právě varhaníkům a ředitelům kůrů vděčíme za hudební proškolenost venkovského obyvatelstva (někde více, někde méně, někde lépe a někde hůř). A dá se říct, že velkou zásluhu na tom má právě Leoš Janáček. Asi nebudeme schopni vystopovat výuku všech varhaníků, ale z výše uvedených příkladů je možné vyčíst, že celá řada jich bylo přímými žáky Leoše Janáčka a jeho varhanické školy, příp. mistrovského kurzu při brněnské konzervatoři²⁴, a další byli žáky těchto žáků a jejich žáky, jak je patrné i na příkladu náhodně vybrané obce Valašské Klobouky²⁵.

V rámci studie nebylo možné dohledat všechny osobnosti dokazující jasně Janáčkův vliv na hudební školství první poloviny 20. století. Nabízí se však možnost zaměřit se na konkrétní školu a její přímé následovníky. Kromě Leoše Janáčka se totiž ukázala být významnou také osobnost např. Františka Míti Hradila a důležitou institucí Hudební a varhanická škola v Ostravě Mariánských horách. Z pedagogického hlediska bude zajímavé zjistit, v čem byl Janáčkův pedagogický přínos tak účinný, že si mohl přisvojit takové úspěchy. Není samozřejmostí, že tak velké procento absolventů jedné školy sežene zaměstnání (buď s dopomocí svého učitele). Mnoho z nich bylo navíc následně hodnoceno velmi pozitivně a ke svému učiteli se rádi odvolávali a vraceli. To je dle mého názoru klíčovým důkazem jeho mimořádných kvalit.

Seznam literatury:

BAŘINKA, Antonín. *Valašské Klobouky, město hudby: jak se v Kloboukách v minulém století muzicírovalo*. Valašské Klobouky: SMBK Val. Klobouky ve spolupráci s Folklorním sdružením ČR a Olympia o.s. Holešov, 2008. ISBN 978-80-254-2535-0.

FRYDRYCH, Karol. *K profilu hudebního skladatele a aranžéra Evžena Zámečnicka*. Brno, 2010. Magisterská. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.

HELFERT, Vladimír. *Leoš Janáček: obraz životního a uměleckého boje*. Brno: O. Pazdírek, 1939.

²³ Bedřich Bail původně působil jako varhaník ve Zlíně. Po odchodu Antonína Bařinky ml. z Valašských Klobouk nastoupil na jeho místo ředitele místní ZUŠ

²⁴ Případ Františka Míti Hradila

²⁵ Antonín Bařinka st. byl žákem varhaníka Cyrila Bureše a ten byl žákem Františka Míti Hradila, žáka Leoše Janáčka

HRABINA, Ondřej. *Spolkový život ve Valašských Kloboukách ve druhé polovině 19. Století a na počátku 20. století*. Opava, 2016. Bakalářská. Slezská univerzita v Opavě.

HRADIL, František Mířa. *Hudebníci a pěvci v kraji Leoše Janáčka: paměti a dokumentace*. Ostrava: Profil, 1981.

HRUBEŠOVÁ, Hana. *Pedagogický přínos Leoše Janáčka pro brněnskou hudební kulturu*. Brno, 2018. Bakalářská. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.

HURTÍK, Lukáš. *Leoš Janáček pohledem varhaníka*. Brno, 2012. Magisterská. Janáčkova akademie múzických umění.

KUNDERA, Ludvík. *Janáčkova varhanická škola*. V Olomouci: Velehrad, 1948.

MAZUREK, Jan. K dějinám Hudební a varhanické školy v Matice české v Ostravě-Mariánských horách. *Hudební nástroje*. 1995, **32**(4), 245-246.

MAZUREK, Jan. *Hudební život českých obyvatel Ostravy v období 1880-1918*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1999. ISBN 80-704-2142-8.

MAZUREK, Jan. *Ostravská hudební kultura od konce 19. století do současnosti*. V Ostravě: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7368-776-2.

Rozhovor s Antonínem BAŘINKOU, hudebníkem a pedagogem. Zlín 5.1.2020

Varhanická škola Leoše Janáčka a její vliv na hudebnost moravského venkova

Článek je zaměřený na pedagogické vzdělání varhaníků, zaměstnanců místních kostelních kůrů na konci 19. a na začátku 20. století. Věnuje se také jejich dalšímu pedagogickému působení. Text popisuje velký vliv Leoše Janáčka a jeho Varhanické školy. Je vylíčen jako pedagog, jemuž záleží na svých žácích a snaží se podpořit jejich vzdělávání při samotném studiu i po něm. Práce ukazuje na příkladu několika vybraných osobností, nakolik byl Leoš Janáček pro hudební vzdělávání na Moravě důležitý nejen jako skladatel, ale i jako pedagog a organizátor hudebního života.

Leoš Janáček Organ School and its Influence on the Music of Moravian Village

The article is foccuses on the education of organists, employees of local moravian churches at the end of the 19th and the beginning of the 20th century. Also deals with their further musical and pedagogical work. The text describes the great influence of Leoš Janáček and his Organ Scholl. He is portrayed as an educator who cares slightly about his students and tries to support them in music education by their studium as well as after it. The work shows, for example, several selected personalities, how important Leoš Janáček was for music education in Moravia not only as a composer, but also as a teacher and organizer of musical life.